

ZÁVOCZKI ADRIENN

*A Zahajkievicz/Zsadányi mérnökcsalád pályafutása**

A 19. században élt és működött kataszteri mérnökök pályafutását feltérképezni nem egyszerű feladat a forrásadottságok miatt. A munkájuk követéséhez fő kiindulópontnak tekinthető két forrás, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában (MNL OL) S 92 törzsszám alatt őrzött *Régi szolgálati és minősítési táblázatok*, valamint *Az állami földmérés törzskönyvi lapjai* nem mindig számolnak be részletesen arról, hogy az adott kataszteri mérnök hol és mennyi ideig vett részt egy adott terület kataszteri felmérésében, néhány esetben csak a felmért megyét említik, a település nevét nem. Nem könnyíti meg a kutatást, hogy az összes lehetséges forrás nem maradt fenn. További információhoz lehet azonban jutni a *Magyarország tiszti cím- és névtára*, valamint a *Budapesti cím- és lakásjegyzék* kötetének felhasználásával, illetve a *Pénzügyi Közlöny* és a *Kataszteri Közlöny* is hordozhat új ismereteket a kataszteri mérnökök munkáját illetően. Az MNL OL S 92 fond kötetiben általában a születéstől a nyugdíjazásig igyekeztek végigvezetni a hivatali állomány tagjainak pályafutását, így ezekből a feljegyzésekből többek között kiderül az is, hogy a hivatali dolgozók részesülhettek különböző szociális juttatásokban (pl. lakás- és utazási támogatás), a gyermekek részére tanulmányi

ösztöndíjat utaltak ki, az özvegyek számára pedig temetési és pénzsegélyt nyújtottak.¹

Jelen dolgozat célja, hogy a források segítségével a lehető legpontosabban mutasson be egy mérnök (család) pályafutást. Ehhez példának a Zahajkievicz családot választottam, ahol apa és fia hasonló karriert futottak be és szakmájukban a lehető legtovábbra vitték a korszakban.

Zahajkievicz Ármin (1834–1923 után)

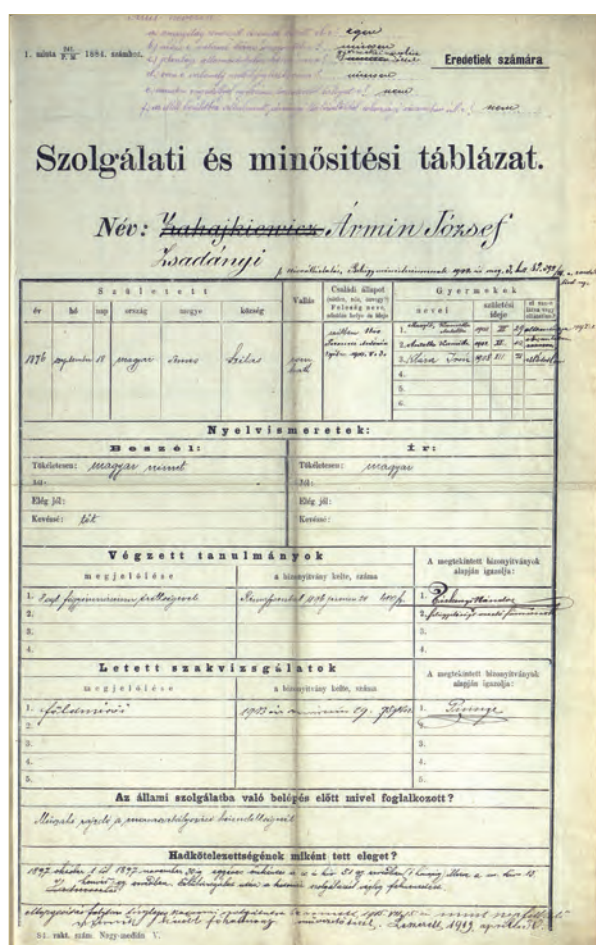
Zahajkievicz Ármin 1834. április 15-én született Piedzima községben, amely a mai Lengyelország területén, korabeli néven Gácsországban található. Mivel külföldi származású, fiatalkori tanulmányairól csupán annyit tudni, hogy egy főreáltanodába járt iskolába, de bizonyítványa nem volt. Tökéletesen írt és beszélt németül és lengyelül, magyarul viszont csak beszélni tudott a hivatali bejegyzés szerint. Vallására nézve római katolikus volt. Első feleségétől, akit név szerint nem ismerünk, hat gyermeke született, köztük 1876. szeptember 18-án Ármin József, aki apja nyomdokaiba lépve szintén kataszteri mérnök lett.² Második felesége Teply Rozália volt, akit 1892-ben vett nőül. Négy gyermekük született, az első, Kornél 1892. augusztus 8-án,³ majd Béla, Ervin

* A cikk az OTKA K 105 886 támogatásával készült.

¹ MNL OL S 92, Az Országos Földmérési Intézet vegyes iratai (= S 92), 32–34., 41–49. kötet. Ehhez l. REISZ T. CSABA: Külföldi mérnökök a magyarországi kataszteri felméréseknél. *Archivarium historicorumque magistra: Történeti tanulmányok Bak Borbála tanárnő 70. születésnapjára*. Szerk.: KÁDÁR ZSÓFIA, LAKATOS BÁLINT, ZARNÓCZKI ÁRON. Bp., 2013. 191–195. SCHMIDT ANIKÓ: A Kataszteri Kalauz. Gondolatok az első magyar földmérési folyóiratról. *Catastrum*, 1. (2014) 1:20–25. SCHMIDT ANIKÓ: Adatbázisok a kataszteri kutatásokhoz. Budapesti cím- és lakásjegyzék. *Catastrum*, 1. (2014) 3:24–30. A témában l. még: RAUM FRIGYES: Magyar földmérő dinasztiák. *Földmérő*, 31. (1985) 3–4:21–23.

² MNL OL S 92, *Régi szolgálati és minősítési táblázatok*, T–Z. 48. kötet, Zahajkievicz Ármin.

³ Születéséről forrás: <https://familysearch.org>.

■ Zsadányi Ármin József szolgálati és minősítési táblázata – MNL OL S 92, 48. kötet

nálatti kimutatásának és felvételi előrajzának, valamint a magasságmérési kézikönyvnek a munkálataiban. Hozzá köthető Balmazújváros területszámítási jegyzőkönyve, Nemesnádudvar területszámítási jegyzőkönyve, talajhasználati kimutatása, felvételi előrajza és határleírása, Kiskálló felvételi előrajza, Kisléta kataszteri telekkönyve és talajhasználati ki-

mutatása, Nyírgelse kataszteri telekkönyve, területszámítási jegyzőkönyve, talajhasználati kimutatása és felvételi előrajza, valamint Ófehértó község kataszteri telekkönyve is.¹⁰

Zsadányi Ármin József (1876–1928)

Zahajkievicz Ármin fia 1876. szeptember 18-án született a Temes vármegyei Szilas községben. Rimaszombaton tanult, ahol a nyolcosztályos főgimnáziumot 1896-ban végezte el érettségivel. Ezt követően műszaki rajzolóként alkalmazták a Földművelésügyi Minisztérium Morva-szabályozási kirendeltségénél.¹¹

1896-tól már a kataszteri felmérésnél dolgozott mint felmérési díjnok, majd lépkedett felfelé a ranglétrán. 1897. október 1-jétől november 30-ig önkéntes a cs. és kir. 51. gyalogezredben, illetve a m. kir. 13. honvéd gyalogezredben, hadkötelezettségének ily módon tett eleget.¹² 1898-ban már felmérési növendék,¹³ 1900-tól mérnökségé.¹⁴ 1902–1905 között a 7. számú felmérési felügyelőségnél dolgozott Nyitrán. 1905-től 3. osztályú kataszteri mérnökké nevezték ki és áthelyezték a 9. számú felmérési felügyelőséghez Budapestre, ahol – kisebb megszakítással, ugyanis 1908–1909 folyamán a Háromszögelő Hivatal alkalmazottja volt – 1912-ig működött. 1907–1910 között három alkalommal írásbeli figyelmeztetésben részesítették feljebbvalói a felmérésnél tapasztalt műszaki hiányok miatt, illetve egy alkalommal még tíz korona büntetést is kiróttak rá, mert elmulasztotta ellenőrizni az egyik beosztott segéd munkáját. Nem sokkal később viszont már főnökei elégedettek voltak vele, amit a minősítési táblázatban a következőképpen vezettek be 1910-ben: „Elmé-

letileg és gyakorlatilag is képzett szakember, aki az irodai és helyszíni munkálatoknál egyaránt jól alkalmazható.”¹⁵ 1913-ban földmérnöki szakvizsgát tett és át helyezték a budapesti 22. számú felmérési felügyelőséghez. 1915–1919 között mozgósítás miatt ismét katonai szolgálatba lépett mint népfelkelő mérnök, később főhadnagy művezető tiszt lett, de harctéren nem kellett részt vennie csatákban és 1919-ben le is szerelt. 1917-ben kataszteri főmérnöknek,¹⁶ 1919-től műszaki tanácsosnak nevezték ki (l. hivatali esküokmányon). 1927-ben műszaki főtanácsosi beosztást nyert, de ezt a posztot 1928-ban váratlanul bekövetkezett halála miatt csak rövid ideig tudta betölteni. Családja a budapesti Farkasréti temetőben helyezte örök nyugalomra.¹⁷

Munkája mellett olyan szakmai egyesületeknek és civil szervezeteknek is tagja volt, mint az Országos Felmérési Tisztviselők Szövetkezetének és az Osztrák–Magyar Monarchia Első Általános Tisztviselő Egylete takaré- és előlegezési társulatának, vagyis hitelszövetkezetének. Az utóbbi felügyelő bizottságában is vállalt feladatokat. Az Országos Felmérési Tisztviselők Internátus és Segélyegyletének, a földmérők önszegélyező egyesületének a források alapján 1909–1911 között volt tagja, 1909-ben és 1911-ben választott jegyzőkönyvi hitelesítőként működött. 1928-ban a Budai Katolikus Körben a főkönyvtárosi feladatokat látta el.¹⁸

■ Zsadányi Ármán József műszaki tanácsos esküokmánya – MNL OL S 92, 48. kötet

A fiatal mérnök 1900-ban feleségül vette Ferenczi Antalkát (Antónia), Jaminszki (Jamiński) Marcell kataszteri főmérnök unokáját Nyitrán. Ily módon a Zahajkievicz és Jaminszki mérnökcsalád rokonságba került egymással. A családok már korábban ismerték egymást, ugyanis Jamiński Marcell és az idősebb Zahajkievicz Ármán egy területről származtak, mindketten Gácsországban születtek és járták ki az iskolát, illetve kortársak, valamint kollégák voltak (a 8. és a 3. felmérési felügyelőségénél).¹⁹ Az esküvő után néhány hó-

¹⁵ MNL OL S 92, 32. és 48. kötet, Zsadányi Ármán József.

¹⁶ Személyi hírek. *Pénzügyi Közlöny*, 44. (1917) 29:926.

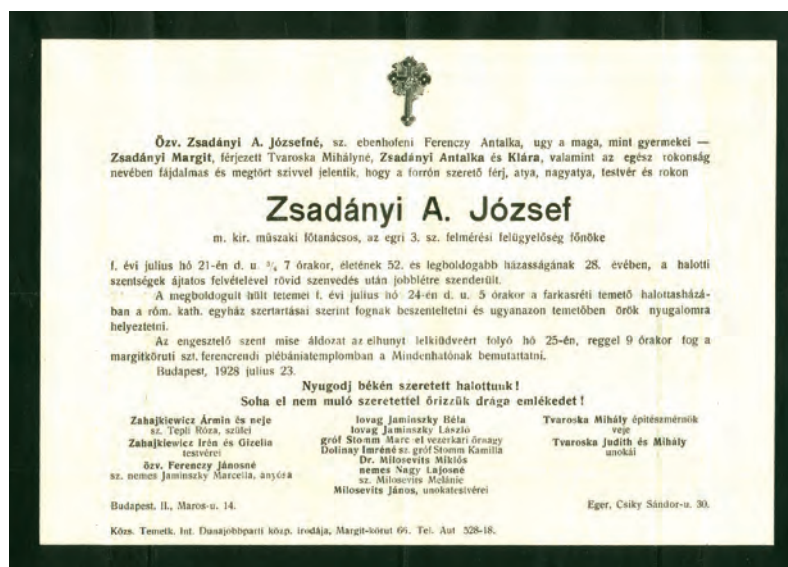
¹⁷ MNL OL S 92, 48. kötet, Zsadányi Ármán József. Halotti anyakönyvi kivonata is megtalálható itt.

¹⁸ *Budapesti cím- és lakásjegyzék*, 27. (1916):606., Uo. 28. (1923):285. Jegyzőkönyv. *Kataszteri Közlöny*, 18. (1909) 2:57., 3:99., 4:116., Jegyzőkönyv. *Kataszteri Közlöny*, 19. (1910) 2:57., 3:87., 9:221. Az „Orsz. felm. tisztv. Internátus és Segélyegylet”-ének Közleményei. Jegyzőkönyv. *Kataszteri Közlöny*, 20. (1911) 4:173–174., 180. *Budapesti cím- és lakásjegyzék*, 29. (1928):329.

nappal az ifjabb Zahajkievicz a belügyminisztérium 1900. augusztus 3-án kelt 82 392/IV sz. rendeletével Zsadányira magyarosította nevét.²⁰ Házasságából három lánya született: Margit (1901), Antalka (1902) és Klára (1908). A család 1905-től Budapesten az I. kerület Bors utca 12. szám alatt lakott, 1911-ben az I. kerület Pauler utca 2. szám alá, majd 1912-ben a II. kerület Fő utca 80. szám alá költözött. Felesége, Antalka 1961-ben távozott az élők sorából.²¹

Zsadányi részt vett például Nyitra és Eger települések kataszteri felmérésében, valamint a 22. számú felmérési felügyelőség munkájában, amely kirendeltség az 1908. évi XXXIX. törvénycikk alapján folyó birtokrendezési munkálatok hitelesítésével és az ehhez kapcsolódó kataszteri mérnöki feladatok ellátásával foglalkozott.²² Nevéhez köthető még Uraj község felmérési felülvizsgálati jegyzőkönyvének elkészítése és Berettyóújfalu határleírása, továbbá közreműködött Hagyárosbörönd település kataszteri térképének elkészítésében is.²³

A Zahajkievicz/Zsadányi mérnökcsalád pályafutása hűen tükrözi, hogy a kataszteri

■ Zsadányi Ármin József gyászjelentése, 1928 – MNL OL S 92, 32 kötet

mérnökök az ország számos részén dolgoztak és a kataszteri felmérés valamennyi munkálataiból kivették részüket. A szolgálati és minősítési táblázatokba mint az egyik legfontosabb forrástípusba pedig nemcsak a hivatali beosztásokat, házasságokat, gyermekszületéseket és -halálozásokat, fizetéseket, napidíjakat és egyéb természetbeni juttatásokat vezették be, hanem a jutalmazásokat és megrovásokat is és pontosan követték azt is, hogy az adott mérnök miként tett eleget hadkötelezettségének és hol dolgozott, mielőtt állami szolgálatba lépett volna.

¹⁹ Jamiński Marcell hivatali karrierje 1853-ban kezdődött, 1887-ben főmérnöki kinevezést kapott, 1894-ben nyugalmazták. 1903-ban bekövetkezett halálakor özvegye, Szerdics Mária 840 korona nyugdíjat és 500 korona temetési segélyt kapott a központi állampénztártól. A főmérnök dolgozott Szabolcs, Temes, Bács-Bodrog, Pest-Pilis-Solt-Kiskun és Hajdú-Bihar megyékben. Személyi hírek. *Pénzügyi Közlöny*, 14. (1887) 16:203., *Magyarország tisztí cím- és névtára*. Bp., 1873:130., Uo. 1875:107., Uo. 1884:157., Uo. 1886:192., Uo. 1888:253., Uo. 1889:253., Uo. 1890:220., Uo. 1891:220., Uo. 1892:226., Uo. 1893:226., Uo. 1894:232. MNL OL S 92, Országos kataszteri felmérés. Szolgálatból 1911-ig bezárólag kivált tisztviselők és díjnokok törzskönyvi lapjai, 1856–1911. I–K. 34. kötet. 60–65. Pénzügyminisztérium. *A Magyar Korona országainak állami zárszámadása az 1894. évre*, (1895) 34. Halálozások. *Vasárnapi Újság*, 50. (1903) 24:397. Halotti anyakönyvi kivonata megtalálható: <http://www.rakovszky.net>. L. ehhez: REISZ T. Cs.: i. m. 203.

²⁰ Személyi hírek. *Kataszteri Közlöny*, 9. (1900) 9:186. A BM 15981/1901. eln. számhoz kiadott *Kimutatás az 1900. évi II. felében engedélyezett névváltoztatásokról* szerint Zahajkievicz Ármin József mérnök Zsadányira változtatta a nevét, lakóhelye Nyitra, születési helye Buziás, születési éve 1876, r. kat., a rendelet száma 82.393/1900., a 189. sz. hivatalos hírlapban a névváltoztatás közzétételét.

²¹ *Budapesti cím- és lakásjegyzék*, 18. (1907):1749., Uo. 19. (1908):1887., Uo. 20. (1908):1978., Uo. 21. (1909):2064., Uo. 22. (1910):2043., Uo. 23.(1911):2178., Uo. 24. (1912):2316., Uo. 25. (1913):2329., Uo. 26. (1914):2503., Uo. 27. (1916):2585., Uo. 28. (1923):1546., 29. (1928):2930. A feleség gyászjelentése megtalálható: <http://www.rakovszky.net>.

²² *Magyarország tisztí cím- és névtára*, Bp., 1902. 335., Uo. 1903:331., Uo. 1904:172., Uo. 1905:184., Uo. 1906:195., Uo. 1907:196., Uo. 1908:198., Uo. 1909:207., Uo. 1910:214., Uo. 1911:217., Uo. 1912:220., Uo. 1913:229., Uo. 1914:234., Uo. 1915:115., 236., Uo. 1916:128., 253., Uo. 1917:139., 257., Uo. 1918:82., 198., Uo. 1927:110.

²³ MNL OL S 79, No. 325/5., No. 242/9. és S 78, 309. téka, Hagyárosbörönd, 14–15.